ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 228.

ՆԱԴԵԺԴԱ և ԽՈՍՐՈՎ ԲԱԲԱՅԵԱՆՑՆԵՐԸ իրանց զաւակներով և Բէգում Սարուխանբէգեանցը խորին վշտով յայտնում են ազգականներին ու ծանօթներին, ախաջինների անմոռանալի դստեր, երկրորդների թանգագին քրոջ և երրորդի ամենասիրելի թոռան՝

ԵԼԻԶԿԱՅԻ

վաղաժամ մահը, որ տեղի ունեցաւ երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ։ Պատարագի արարողութիւնը Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում սեպտեմբերի 13-ին, կիրակի, ժամը 11-ին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։

(շ. կ.) 939. 2—2

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՄԸՍԵՐԵԱՆԸ իր ամուսնու՝ ՖԼՈՐԵՆՑԻԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՄԸՍԵՐԵԱՆԻ և զաւակների հետ ցաւօք սրտի յայտնում են բարեկամներին և ծանօթներին իրանց սիրելի և անմոռանալի ծնողի՝

Մարիամ Մարտիրոսեան ՄԸՍԵՐԵԱՆԻ

մահը։ Թաղումը՝ կիրակի, ամսիս 13-ին։ Յուղարկաւորութիւնը տանից դէպի Ջգրաշէնի եկեղեցին առաւօտեան ժամը 11-ին, այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը։

Տան հասցէն՝ Могнинскій пер., д. свящ. Теймуразянца, № 3.

(շ. կ.) 937. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Կիրակի, սեպտեմբերի 13-ին, ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Տեղի կունենայ

Ընտանեկան երեկոյթ

Երեկոյթին կը նուագեն սազանդարներ՝ հիւրերը թոյլատրվում են ընդհանուր հիմունքներով պ. պ. անդամների առաջարկութեամբ։

(առ.) 944. 1—1

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

Զուբալօվի անուան

ԺՈՂՈՎՐԴ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊ.

Հայկական սեկցիա

Կիրակի 13 սեպտեմբերի

Հայոց Դրամ. Ըկ. թատերասէրների խումբը մասնակցութեամբ դերասանների

Կը ներկայացնէ

Աւազակներ

Ողբ. 5 գ. 7 պատկ. Շիլլերի, թարգ. Փ. Վարդանեանի

Սկիզբն է ճիշդ $8^1/_2$ ժամին երեկոյեան

Տեղերի գները 50-ից մինչև 5 կոպ.

առ. 943. 1—1

„ՌՈՍՍԻԱ" ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այսուհետև ապահովագրում է նոյնպէս

ՓԱԿԱՆՔԸ ԿՈՏՐԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՈՎ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԴԷՄ

Այդօրինակ ապահովագրութեամբ հնարաւորութիւն է տրվում ապահովել ոչ միայն գողացված շարժական ամեն տեսակ կայքերից առաջացած վնասի հատուցումը, այլ և գողացվելու ժամանակ շինութեան եւ սարք ու կարգի հետ պատահած փչացումը։

Ընկերութիւնը զանազան ապահովագրութիւնների համար վճարել է

217.918,000 ՌՈՒԲԼԻ

Յայտարարութիւնները ապահովագրութիւնների համար ընդունվում են և ամեն տեսակ տեղեկութիւններ հաղորդվում են Վարչութեան մէջ՝ Ս.-Պետերբուրգում (Մօրսկայա, № 37), Թիֆլիսի բաժանմունքում (Սօլօլակսկայա, № 12) և Կայսրութեան բոլոր քաղաքներում։

(30, սեպ. 6, 13) (առ) 864. 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Երթևեկ հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Ենֆիաճեանցի

Տելէֆօն 695

Ն. Գ. ՖԵԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, $8^1/_2$-ից մինչև $9^1/_2$, ներքին հիւանդ.։

Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների։

Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի։

Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին։

Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, $11^1/_2$-ից մինչև $12^1/_2$ ժ., սիֆիլիս եւ կաշուե հիւանդութիւններ։

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ., 1—2 ժամը։

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԵԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը։

Վ. Ս. ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—$2^1/_2$ ժ., աչքի հիւանդ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների։

Ն. Գ. ՉԻՉԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների։

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրօսկոպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կոպէկ։

(օ. մ.) առ. 38. 100—90

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՕԾՄԱՆ ՕՐԸ

Այսօր Էջմիածնում կատարվում է Վեհափառ Կաթողիկոսի օծումը։

Համազգային շնորհաւորութիւններին միացնում ենք և մենք մեր ջերմ շնորհաւորութիւնը Մատթէոս Բ. Կաթողիկոսին, որ այսօրվանից բազմելով Էջմիածնի կաթողիկոսական գահի վրա՝ լիովին իր ձեռքն է վերցնում Էջմիածնի գործերի վերահսկութիւնը և ղեկավարութիւնը։

Մատթէոս Իզմիրլեանը ժառանգում է իր բարձր պաշտօնը ծանրա՛լցիս հանգամանքներում, երբ քայքայված են Էջմիածնի հետ կապված շատ գործեր և բացակայում է համակարգված կանոնաւոր գործունէութիւն այն կրթական, կալուածական, վարչական և այլ ասպարէզներում, որոնք կապված են Էջմիածնի հետ։

Իզմիրլեանը խորապէս զգում և գիտակցում է այն թերութիւնները, որոնց շնորհիւ վտանգվել են կրթարանների զարգացման գործը, կալուածների բարեկարգ տնտեսութիւնը՝ վարչական կանոնաւոր գործունէութիւնը և ուրիշ գործառնութիւններ։ Եւ մենք հաւատացած ենք, որ որքան էլ դժուար լինեն այն պայմանները, որոնց մէջ Կաթողիկոսը սկսում է իր գործավարութիւնը, այնուամենայնիւ նա, շնորհիւ իր հաստատ կամքի և հնգատար մտածողութեան, կարգի կը բերէ քայքայված և կազմալուծված գործերը և նրանց կը դնէ կանօնաւոր զարգացման ընթացքի մէջ։

Ինչ կարծիք էլ ունենանք Էջմիածնի ազդեցութեան և ձեռնհասութեան ծաւալի մասին, որքան էլ սահմանափակ գտնենք այն հասարակական խնդիրների ամփոփը, որոնք ենթակայ են Էջմիածնի վերահսկութեանը, այնուամենայնիւ այն, ինչ որ պաշտօնապէս և պատմականօրէն կապված է Էջմիածնի հետ, ունի այնքան ժամանակակից իրական մեծ նշանակութիւն մեր կուլտուրական գործունէութեան ասպարէզում, որ մենք լուրջ կերպով պէտք է նկատի առնենք Էջմիածնի հետ կապ ունեցող գործերը և աշխատենք, կանօնաւորելով նրանց, ծառայեցնել մեր ժողովրդի կուլտուրական նպատակներին։

Մատթէոս Բ. Կաթողիկոսը տոգորված է ամբողջովին լուրջ գործունէութեան գաղափարով և հայ ժողովուրդն էլ պէտք է աջակցէ իր Ընտրեալին՝ դիւրացնելու շինարար ծրագիրների իրագործութիւնը կեանքի մէջ։

Ա. Քալանթար

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՕԾՈՒՄԸ

(Սեփ. հեռ.)

Էջմիածին, 12 սեպտ., 8 ժ. 50 ր. առ.

Հաւաքված է ժողովրդի մեծ բազմութիւն։ Խփված են բազմաթիւ վրաններ։ Պատուիրակների թիւը 50 է. գալիս են նորերը։ Պատգամաւորները երէկ պաշտօնապէս ընդունվեցին Կաթողիկոսից։ Ողջոյնի ճառ արտասանեց բոլորի կողմից Համբարձում Առաքելեանը։ Նորին Վեհափառութիւնը պատասխանեց երկար ճառով, որի մէջ շեշտեց այն դժուար խնդիրները, որոնք առաջիկայում պէտք է լուծվեն։ Ապա օրհնեց ամենքին։ Առաքելեանի և Դօլուխանեանի ձեռներէցութեամբ տեղի ունեցաւ պատուիրակների մասնաւոր խորհրդակցութիւն։ Ընտրվեց 8 հոգուց բաղկացած մի յանձնաժողով, որ պէտք է զեկուցումն ներկայացնէ Կաթողիկոսին եկեղեցու և ժողովրդի կարիքների մասին։ Երկուշաբթի Կաթողիկոսը խորհրդակցութեան պիտի հրաւիրէ հոգևորականներին և պատուիրակներին՝ ծանօթացնելու նրանց եկեղեցու այժմեան դրութեան և այն միջոցների հետ, որ մտադիր է նա ձեռք առնել։ Այսօր պատարագ մատուցեց Մեսրովբ արքեպիսկոպոսը և կատարեց հանդիսաւոր մաղթանք Թագաւոր Կայսրի ու Կաթողիկոսի արեշատութեան համար, որից յետոյ Կաթողիկոսը հաւատարիմ հպատակութեան և պետական օրէնքների ու եկեղեցու կանոնների անթերի պահպանութեան երդումն տուեց։

Հանդէսին ներկայ էին Երեւանի նահանգապետ կոմս Տիզէնհաուզէն և սինոդի պրօկուրօր Մելիք-Օհանջանեան։ Վաղը տեղի կունենայ Կաթողիկոսի օծումը։

—

(Սեփ. հեռ.)

Էջմիածին, 12 սեպտեմբերի

Այսօր, շաբաթ, ամսիս 12-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, առաւօտեան ժամերգութիւնից յետոյ, վանքի մայր տաճարում Երեւանի նահանգապետ կոմս Տիզէնհաուզէնի և Էջմիածնի սինոդի պրօկուրօր Մելիք-Օհանջանեանի ներկայութեամբ Վեհափառ Հայրապետն ընդունեց հանդիսաւոր երդումն։

Երեկոյեան, ժամերգութիւնը դեռ չը սկսած, «երրորդի» ձայնին ամբողջ միաբանութիւնը, հաւաքվելով մայր տաճարում և զգեստաւորվելով, խաչով, խաչվառով, կերոններով ու քշոցներով գնաց և սպասում էր վեհարանի դարպասի մօտ։

Վեհը իջաւ վեհարանից, շուրջառ ընդունեց և մտաւ ամպհովանու տակ։ Այդ միջոցին երգեցիկ խումբը սկսեց երգել «Հրաշափառ Աստուած» շարականը։

Թափօրը շարժվեց դէպի մայր տաճար։ Թափօրի շարժման միջոցին՝ չորս վարդապետներ խնկարկում էին Վեհին, իսկ ուրիշ չորս հոգի էլ Նորին Սրբութեան առաջից տանում էին հայրապետական քօղը։

Ժամերգութիւնը վերջանալուց յետոյ՝ միաբանութիւնը, առանց շուրջառի, Վեհին առաջնորդեց դէպի վեհարան։ Հ. Առաքելեան

—

Մեր ունեցած տեղեկութիւնների համաձայն, այսօր հետեւեալ ձևով է կատարվելու Վեհ. Հայրապետի օծումը Էջմիածնում.

Առաւօտեան՝ վանքի կոչնակների ղօղանջիւնի ընկերակցութեամբ՝ միաբանութիւնը շաբաթ օրվայ երեկոյեան նման զգեստաւորված կը գնայ մինչև վեհարանի դարպասը՝ Վեհին ընդառաջելու։

Վեհարանում զգեստաւորված կը լինեն 12 եպիսկոպոսներ, ինչպէս և ինքը Վեհափառը։

Կը սկսվի հանդիսաւոր գնացքը վեհարանից։ Նախ կ'երթեր եպիսկոպոսները, ապա արքեպիսկոպոսները զոյգ-զոյգ կիջնեն վեհարանից, և Վեհը, մտնելով ամպհովանու տակ, կը գնայ եկեղեցի։

Պատարագիչն է լինելու ինքը Վեհ. Հայրապետը։ Նա, կատարելով վանքի խորաններից մէկում ս. հաղորդութեան խորհուրդը, կիջնէ սեղանից ու, բարձրանալով աւագ խորանը, կը շարունակէ պատարագը։

«Ձի ողորմած և մարդասէր ես Աստուած» աղօթքից յետոյ՝ նախ քան գիրք կարդալը՝ Վեհը, երեսը դէպի ժողովուրդն արած, բեմի կենտրոնում յատկապէս փռված գորգերի վրա կը չոքի։ Զգեստաւորված եպիսկոպոսները —որոնք կազմ ու պատրաստ են լինելու և մինչև պատարագի վերջանալը գտնվելու են սեղանի վրա—խմբովին կը շրջապատեն Վեհին և, ձեռքները դնելով նրա գլխին, կասեն «Մեք դնեմք ձեռս ի վերայ սորա» աղօթքը. ապա հերթով կը սկսեն կարդալ Մաշտոցի մէջ յիշված համապատասխան աղօթքներ։

Երբ վերջանայ այդ արարողութիւնը, Վեհը, բարձրանալով, կը մօտենայ խորանին, իսկ դպիրներից մէկը կը կարդայ այդ օրվան համապատասխանող գիրքը։ Ապա կը կարդացվի Վերաբերումի աւետարանը և Վերաբերումը կը կատարվի, որից յետոյ՝ նախ քան ողջոյն տալը՝ Վեհը դարձեալ նոյն դիրքով կը չոքի նոյն տեղը։ Եպիսկոպոսները դարձեալ կը շրջապատեն Հայրապետին և կրկին հերթով կը կարդան որոշված աղօթքները։

Ապա՝ աւագագոյն արքեպիսկոպոսը կը վերցնի միւռոնի աղաւնին։ Այդ միջոցին բոլորը միասին կը սկսեն երգել «Առաքելոյ Աղաւնոյ», իսկ աւագագոյն արքեպիսկոպոսը կը կաթեցնէ միւռոնը Վեհի գագաթին։

Այս արարողութիւնը վերջանալուց յետոյ՝ հայրապետական քօղը կը բերեն կը քաշեն Վեհի երեսին ու կը շարունակեն պատարագը։

Պատարագի աւարտումից յետոյ՝ միեւնոյն հանդիսական թափօրով Վեհափառը կառաջնորդվի վեհարան, ուր Հայրապետը Ծաղկեայ դահլիճում կը բազմի հայրապետական գահի վրա և երգիչները կերգեն «Այսօր քահանայապետ Ճշմարիտ» շարականը, որին կը հետեւի «Սուրբ խաչիւ» քարոզը։ Ապա Հայրապետը «պահպանիչ» կասէ, և միաբանութիւնը Վեհի աջն առնելուց յետոյ կը հեռանայ վեհարանից։

Վանքի կողմից ընտրված մասնաժողովը միաբանութեան սեղանատանը ճաշ կը տայ պատգամաւորներին և պատուաւոր հիւրերին։

Երեկոյեան վանքի բակում հրավառութիւն կը լինի։

—

(Հեռագրով)

Ախալքալաքի հայոց ծխական-եկեղեցական հոգաբարձութիւնը և մանկավարժական մարմինը ընտրել է Ս. Տիգրանեանին ներկայ լինելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օծմանը։

—

Երէկ դերասան Յ. Աբէլեանի առաջնորդութեամբ խմբագրատուն մտան Քէմբրիջի համալսարանի մագիստրոս Mr. Ralph Butler և Կասաբեան, որոնք գնալու են ներկայ լինելու կաթողիկոսական օծման։ Նաւի ուշացման պատճառով պարոնները աւելի կանուխ չը կարողացան գալ։ Նրանք երէկ երեկոյեան ևեթ մեկնեցին Էջմիածին։

—

Մօսկվայի հայ գաղութի կողմից Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օծմանը ներկայ լինելու համար ընտրվել են Իս. Ժամհարեան և Ստ. Մամիկոնեան։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Պետերբուրգ, 11 սեպտ.

Սենատը բացատրեց, որ Կովկասի Փոխարքայի՝ զինուորական գլխաւոր դատարանի վճիռները հաստատելու կամ փոխելու մասին հրատարակված կարգադրութիւնները համարվում են վերջացած ըստ էութեան գործի և սենատին գանգատվելու չենթարկվող։ (Հ. Գ.)

—

Գանձակ, 11 սեպտ.

Շուշում խուզարկու ոստիկանութեան այն գործակալների վրա, որոնք զբաղվում էին քաղաքագլուխ Քալանթարեանի կեանքի դէմ կատարված մահափորձի գործի քննութեամբ, երկու անյայտ մարդ նետեցին ռումբ, որ պայթեց մեծ ույժով։ Գործակալները կարողացան թագնվել մօտակայ փողոցում։ Զոհեր չը կան։ Յանցանքը կազմակերպել է «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան կոմիտէն։ (Հ. Գ.)

—

Բագու, 11 սեպտ.

Ձերբակալվեց ոմն Բահաթրեան, որ պարապում էր դրամաշորթութեամբ տերրօրիստների Բագուի խմբակի անունից։ (Հ. Գ.)

—

Սեվաստոպօլ, 11 սեպտ.

Սև ծովի նաւատորմի գործող նաւախումբը ամբողջ կազմով մտաւ ծովը։ (Հ. Գ.)

—

Սօֆիա, 4 սեպտեմբերի

Այստեղի հոգևոր շրջաններում հաւատացնում են, որ հայ-լուսաւորչական և յոյնուղղափառ եկեղեցիների միջև բանակցութիւններ են կատարվում միանալու մասին։

Ուղղափառ հոգևորականութիւնը շատ անհանգիստ է բողոքականութեան այն զօրեղ պրօպագանդայից, որ անում են ամերիկական միսիօնարները։ («Рѣчь»)

—

Բեռլին.—Գլազգօյում 80 հազար մարդ ցոյց սարքեցին յօգուտ բիւջէտի և հակառակ լորդերի։ Փողոցներով տանում էին դագաղ «Լանդլօրդիզմ» մակագրութեամբ։ Ցոյցն աւարտելուց յետոյ դագաղն այրեցին։ Ցոյցը համարում են սպառնալի նշան, եթէ լորդերը մերժեն բիւջէտը։ («Р. В.»)

—

Մօսկվայի քաղաքապետը 500 ր. տուգանքի ենթարկեց «Рус. Вѣд.» լրագրի խմբագրութիւնը Լ. Ն. Տօլստոյի 81-ամեակի առիթով յօդուած տպելու համար։

ՀԵՐՑԷՆՇՏԷՅՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

Կուվենէպալէ, 11 սեպտեմբերի

Սեպտեմբերի 10-ի երեկոյեան նիստը նուիրված էր վկաներ Զօրինի և Զապօլսկու հարցաքննութեան։ Զօրինը ցոյց է տալիս, որ Իուսկէվիչը նրան յանձնարարեց սպանել Նէվայի նաւաշինարար գործարանի վերատեսուչ Գիպպիուսին, սակայն նա այդ յանձնարարութիւնը չը կատարեց։

Իուսկէվիչը պատասխանում է, որ Զօրինի ցուցմունքները չէ հասկանում՝ թէ ինչո՞ւ պէտք է ինքը սպանել տայ Գիպպիուսին։

Ժանդարմ Զապօլսկին պատմում է, որ սպանութիւնից 12 օր առաջ երեւան եկան ինչ-որ 3 անյայտներ, որոնք իրանց անուանում էին պահնորդական բաժանմունքի գործակալներ. նրանց մէջն էին Լարիչկինը, Պօլօվնէվը և Կազանցէվը։

Վերջին երկուսը ներկայացրին պահնորդական բաժանմունքի վկայականներ։

Իուսկէվիչը կարականապէս յայտնում է, որ Պօլօվնէվը պահնորդական բաժանմունքի գործակալ չէ եղել։

Քննութեան երրորդ օրը հարցաքննվում է Հիւսխայտին հիւրանոցում իջած Եանովիչը, որ հաստատեց նախկին իր յայտնածները, թէ սպանութիւնից առաջ հիւրանոցում իջան մի քանի անձեր։

Վկայ Բուլաէվը ասում է, որ 1907 թ. ապրիլի 4-ին Զօրինը Վէբէրի կաբինէթում փողեր էր առաջարկում նրան ցուցմունքի համար, որ իբր լսել է Լարիչկինից և Պօլօվնէվից, որ նրանք սպանեցին Հերցէնշտէյնին։

Այդ տեղի ունեցաւ դատարանից յետոյ Կուվենէպալէյում 1907 թ. ապրիլի 16-ին։

Սեպտ. 9-ին Զօրինը կշտամբեց Բուլաէվին, որ նա չէր համաձայնում ընդունել նրա առաջարկութիւնը, Ռօմանովը ընդամէն սպառնում էր նրան ատրճանակով։ Զօրինը խնդրեց Բուլաէվին ցոյց տալ որ Իուսկէվիչը յանձնարարել է Բուլաէվին և Զօրինին սպանել Գիպպիուսին։ Նիկիտինը խնդրում է ամբողջովին արձանագրութեան մէջ մտցնել Բուլաէվի ասածները։

Նիստը շարունակվում է (Հ. Գ.)

—

Կուվենէպալէ, 11 սեպտեմբերի

Դաշտարանոց կողմի վկայ Մօրօզովը պատմում է, որ Պրուսակովը և ուրիշները փորձում էին կաշառել Միխայլօվին, նաև այն մասին, որ «Рѣчь»-ի աշխատակից Խարկէվիչը ծանօթ է Միխայլօվի հետ։

Հարցաքննված Նիկիտինը վկայում է, որ Պրուսակովը վանվեց միութիւնից դէպի Դուբրօվինը ցոյց տուած յանդուգն վերաբերմունքի համար։

Իուսկէվիչը Մօրօզովին հարց է տալիս Լավրօվի, Զօրինի, Ռօմանօվի և միւս վկաների վերաբերութեամբ և հաստատում է, որ այդ անձինք միութիւնից արտաքսվելուց յետոյ սպառնում էին միութեանը և Իուսկէվիչին։

Դատարանի հարցերին վկան հաստատում է, որ ապրիլի 16-ին տեսաւ Բուլաէվին շրջապատված Վէբէրից, Ռօմանօվից և Զօրինից։ Նա լսեց, թէ ինչպէս Բուլաէվը չէր ընդունում նրանց առաջարկութիւնը, ասելով որ իր հոգին չի ծախի։ Նրանց կողմից լինում էին սպառնալիքներ։

Զարուդնու պահանջով հարցաքննվեց այդ առիթով Բուլաէվը, որ տալիս է Մօրօզովի տուած ցուցմունքներին հակառակ ցուցմունքներ։ Նիկիտինը նկատում է, որ Զարուդնին աշխատում է բռնել նրան մանր հակասութիւնների մէջ։ Կրկին հարցաքննվող Ռօմանօվը հերքում է Մօրօզովի ասածները սպառնալիքների մասին։ Բնորոշելով Պրուսակովին Մօրօզովը ընդգծում է Պրուսակովի նախկին աւելութիւնը դէպի Հերցէնշտէյնը։

Վկաների հարցաքննութիւնը վերջացաւ։ (Հ. Գ.)

—

Կուվենէպալէ, 11 սեպտեմբերի

Հասարակական մեղադրողը միջնորդում է, որ Դուբրօվինը ձերբակալվի։ Միջնորդութիւնը պաշտպանում է Զարուդնին, որը մատնանիշ է անում, որ Դուբրօվինը ըստ երևոյթին մտադիր է թաքնվել, անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել նրան որոնելու։ Նա միջնորդում է նաև դատարան կանչել նոր վկաների ևս։

Նիկիտինը յայտնում է, որ Դուբրօվինը, որին հաւատում են միլիօնաւոր ռուս մարդիկ, պէտք չունի թաքնվել. նա ուղարկել է օրինական հաւատարմագիր, որին սակայն դուրս արին դահլիճից և որը ենթարկվեց [illegible] բռնութեան։

Դատարանը որոշեց, ի նկատի ունենալով Դուբրօվինի դատարան չը գալը, նաև այն հանգամանքը, որ անհրաժեշտ է ֆիններէն թարգմանել դատարանում եղած բոլոր խօսակցութիւնները դատաւորների ծանօթութեան և մի քանի նոր վկաների հարցաքննութեան համար, համաձայն կողմերի միջնորդութեան, գործը յետաձգել մինչև նոյեմբերի 9-ը։ Գտնելով որ Դուբրօվինի մեղաւորութեան նկատմամբ բաւականաչափ ապացոյցներ չը կան, դատարանը որոշեց չը պահանջել նրա ձերբակալութիւնը, բայց դիմել Վիբօրգի նահանգապետին՝ միջնորդելով Դուբրօվինին բերել դատարան։ (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թէհրան, 11 սեպտ.

Ժամանեց ռուսաց նոր դեսպան Պօկլեվսկի-Կօզելը։ Ռուս գաղութի ներկայանալուց յետոյ, նա գնաց Բաղէշահ, ուր նրան դիմաւորեցին պարսից կառավարութեան ներկայացուցիչները։ Յետոյ նա գնաց միսիայի շէնութիւնը։ (Հ. Գ.)

—

Թաւրիզ, 11 սեպտ.

Ուրմիայի նահանգապետ Մօհտեշամ-ուլ-Միւլքը քարգուզարի և 50 ձիաւորների հետ գնաց Ուրմիա, Սալմաստի վրայով։ (Հ. Գ.)

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պոլիս, 11 սեպտ.

Ներքին գործերի մինիստրը մի հրահանգ մշակեց և ուղարկեց ադմինիստրացիայի ներկայացուցիչներին, որով ցոյց է տալիս, որ անհրաժեշտ է բարեկամաբար վերաբերվել երկրում ապրող օտարահպատակների հետ։ Հրահանգը օրինակ է բերում, որ բոլոր մեծ պետութիւնները բարեկամական վերաբերմունք են ցոյց տալիս դէպի Թիւրքիայի նոր ռէժիմը. այդ վերաբերմունքն առանձնապէս ցայտուն կերպով պարզված է ռուսաց դեսպանի՝ հիւպատոսներին ուղարկած հրահանգի մէջ։ (Հ. Գ.)

—

Սալօնիկ, 11 սեպտ.

Սեպտեմբերի 1—5 Լիւգում տեղի ունեցան արիւնահեղ ընդհարումներ Ջէվադ փաշայի արշաւախմբի և ալբանացիների միջև։ Արշաւախումբը կորցրեց 6 սպանված, 4 վիրաւորված. ալբանացիները կորցրին 100-ից աւելի մարդ, որոնց թւումն են նշանաւոր ապստամբներ։

Իսլամիկակում սկսված շարժման ղեկավարներից մինը իր բարեկամներով փախաւ Սարին Դիբր և սեպտեմբերի 5-ին դարան մտաւ իրան հալածող զօրքերի դէմ։ Տեղի ունեցաւ երկարատև կռիւ, որի ժամանակ երկու կողմերն էլ մեծ կորուստներ ունեցան։ Ջէվադ փաշայի զօրախումբը ոչնչացրեց ալբան ապստամբների բոլոր կուլերը։ (Հ. Գ.)

—

Ներքին գործերի մինիստր Տալէաթ բէյը վերջերս հրաւիրել է Կ. Պոլսում լոյս տեսնող բոլոր թերթերի խմբագիր-հրատարակիչներին, առանց ազգի ու լեզուի խտրութեան, և խնդրել նրանց, որ մամուլն աջակից լինի իրան՝ ամրապնդելու հասարակական խախտված վստահութիւնը, որովհետև հանրային անվստահութիւնը շատ վատ է ազդում Եւրոպայում և արգելք է լինում Թիւրքիայի տնտեսական զարգացմանը։ Մինիստրը ցաւ է յայտնել Ադանայի վերջին դէպքերի առիթով և կոչ արել մամուլին՝ ցրելու ցեղական փոխադարձ կասկածները։ Ապա նա առաջարկել է լրագրողների ընկերակցութիւն կազմել՝ պաշտպանելու համար մամուլի շահերը։ Նրա առաջարկը միաձայն ընդունվել է և կազմվել ժամանակաւոր վարչութիւն՝ ժամ. մամուլի ընկերակցութիւն կազմակերպելու համար։ Ժամ. վարչութեան անդամներ են ընտրվել՝ Ահմեդ Ջէւդէթ-բէյ («Ենի Գազեթա»), Տիրան Քէլէկեան («Սաբահ»), Նիքիս Մազլիս («Էթթինոս»), Քեզիլ-օղլու («Պրօոդոս»), Բօնյինի («La Turquie»), Ֆրէսկօ («Էլ Տիէմպօ») և Բիւզ. Քէչեան («Բիւզանդիոն»)։

ԼԷՄԱՆԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

«Մշակի» ընթերցողները պէտք է յիշեն գերմանական գիտնական պրօֆէսօր Կարլ Լէմանին, որ մի քանի տարի սրանից առաջ անցաւ Անդրկովկասով և գնաց Թիւրքահայաստան գիտնական ուսումնասիրութիւններ անելու։

Լէմանը գիտէ հայերէն և նրա ուսումնասիրութիւնների մէջ շատ էջեր նուիրված են հայկական հնութիւններին։

Լէմանի զեկուցումները, որ նա արել է զանազան գիտնական ընկերութիւնների մէջ, հետաքրքրեցին գիտական աշխարհը և իրանց ժամանակին խօսակցութեան նիւթ դարձան։

—Լէմանը պատրաստել է իր ճանապարհորդութեան նկարագրութիւնը,—յայտնեց ինձ Ա. Լէյստը, որ նոր է վերադարձել Բեռլինից։

—Երբ կարող է լոյս տեսնել այդ ճանապարհորդութիւնը, հետաքրքրվեցի ես։

—Մինչև նոր տարի։

—Որքա՞ն մեծ է Լէմանի աշխատութիւնը։

—Երկու հատոր։

Լէմանը դասախօսում է Բեռլինում։

—Ինչ եղաւ հայկական բանաստեղծութիւնների գերմանական տպագրութիւնը, որին դուք ձեռնարկել էիք։

—Առաջին թերթը տպվել է,—բացատրեց Լէյստը.—իսկ միացածների տպագրութիւնը յետաձգված է փողի պակասութեան պատճառով։

—Որքա՞ն էր հարկաւոր տպագրութեան աւարտման համար։

—Երկու հարիւր րուբլի։

Մի քանի հայեր խոստացած են եղել ժողովել այդ գումարը, բայց յետոյ այսօր էգուց ձգելով թերացել են իրանց խոստումը կատարելու։ Եւ տպագրութիւնը կանգ է առել։

—Իսկ ո՞վ է տպագրում Լէմանի աշխատութիւնը,—հարցրի ես։

—Գտնվել են գերմանացի հրատարակիչներ, որոնք յանձն են առել բոլոր ծախքերը։ Ք.

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պօլիս, 1 սեպտեմբեր

Պատրիարքին հրաժարականը կը մնայ տակաւին անորոշ վիճակի մէջ. պատրիարքը, իր այս հրաժարագիրովը, անօգուտ կը տեսնէ իր պաշտօնավարութիւնը, քանի որ կառավարութեան խոստումներն ու երկրին ներքին քաղաքականութիւնը, այսինքն զինուորական ատեանները կը շարունակեն գործել, դատել, վճռել, ձերբակալել, բանտարկել միակողմանի արդարութիւնով և յետադիմական կամ ազգայնամոլ եղանակով։

Քանիցս գրուեցաւ, թէ մինիստրութիւնը, մասնաւոր նիստ կազմելով, պիտի զբաղի պատրիարքի հրաժարագրին հարցովը. միւս կողմէ, օրէ-օր ձգձգումով գուցէ մինիստրութիւնը լռելեայն կուզէ յայտարարել, թէ օրէցէ պատրիարք, իբրև հոգևորական պետ, փոքր չափով մը միայն կրնայ իրաւունքներ ունենալ երկրին ներքին քաղաքականութեանը միջամտելու։ Միւս կողմէ՝ Ադանայէ առնուած լուրերը մեզի ուրախութեամբ կուետեն, թէ բանտէն արձակուած է Հաճընի առաջնորդ Ներսէս վարդապետ Դանիէլեանը, ինչպէս և ուրիշ կարգ մը բանտարկեալներ։

Արդարադատութեան գործերու մինիստրը, մասնաւոր տեսակցութեան մը մէջ, յայտարարած է, թէ անտեղի կը գտնէ պատրիարքին հրաժարականը, որովհետև կեդր. կառավարութիւնը, Ադանայի կուսակալէն ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, իր տնօրէնութիւնները կընէ արդէն, ինչպէս որ տեղի ունեցած են արդէն կարգ մը վերաքննութիւններ և բանտերէ արձակումներ։

Գալով «Մշակի» Թղթակցի կարծիքին, աւելի հաւանական է ըսել, թէ պատրիարքին հրաժարականին վրայ է, որ կառավարութիւնը բարեհաճեցաւ ընել կարգ մը տնօրէնութիւններ, և, առոնց իբրև հետեւանք, բանտերուն դուռները բացուեցան։ Փոյթ չէ, ինչ ձեւով կուզէ թող ըլլայ, կը բաւէ, որ քիչ մը ուշադրութիւն դարձուի ու եղանակով մը անիրաւութեանց առաջքը առնուի։

Մահուան դատապարտուած 4—5 հայերու պատիժին գործադրութեանը վրայ կը պնդէ կառավարութիւնը։ Պատրիարքարանը առարկած է, թէ այդ հայերու գործը եղած է սոսկ ինքնապաշտպանութիւն, իսկ կառավարութիւնը կը պնդէ, թէ քննութեանց արդիւնքը ցոյց կուտայ զանոնք, շարժումներու ատեն, իբրև սպանիչներ։ Այսպէս, այդ կէտերու վրայ, համաձայնութիւնը կը միայ անկարելի. հաւանութիւն կայ դժբաղդաբար, թէ կառավարութիւնը տեղի չտայ պատրիարքարանի առարկութեանցը, և 4—5 հայեր, որոնք, ինչպէս կերեւի, կարծուածէն աւելի արութիւն ցոյց տուած են, խեղդամահ ըլլան կախաղանի չուաններու մէջ կարգ մը թիւրքերու հետ, որոնք դատապարտուած են միեւնոյն պատիժը կրելու։

Ամսոյս 4-ին գումարուելու հրաւիրուած է ազգ. ժողովը։ Որքան որ օրակարգին մէջ նշանակուած են ծանօթ հարցեր, հարկաւորաբար ժողովը պիտի զբաղի պատրիարքին հրաժարականովը, եթէ մինչև այդ օրը Բ. Դրան ու պատրիարքին մէջ նոր մերձեցումներ տեղի ունեցած չըլլան։

Փափագելի է, որ վարչութիւնն ու երեսփոխանութիւնը, յուսադրական նոր ակնկալութիւններով, հարկ չտեսնեն խզել մեր յարաբերութիւնները կառավարութեան հետ։ Փորձերը ապացոյց տուին, թէ, մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերելու համար, ժամանակի պէտք կայ. թիւրք գործիչները, ընդհանրապէս տակաւին ազգայնամոլ ու տիրող ցեղի դաւանանքով տոգորուն, դիւրաւ կանտեսեն հայրենիքի ընդհանրական շահեր, և, մէկ բողէէն միւսը, կիյնան նեղ հայեցքներու մէջ։ Յունաց պատրիարքը սպառնաց իր աթոռը տեղափոխել Մոսկուա կամ Պետերբուրգ. «Թանին»,—և կարծեմ քիչ մը իրաւացիօրէն,—գրեց թէ «երթա բարով»։ Մենք պէտք չէ յանձն առնենք, որ մեր պատրիարքարանը ունենայ ո՛չ յունաց պոռոտաբանութիւնը և ո՛չ ալ պատճառ տայ թիւրք խմբագրի մը՝ այդ ոճով—և իրաւացիօրէն—պատասխան տալու։

Տէրսիմի զինուորական հրամանատարը, Իբրահիմ փաշա, կը հեռագրէ, թէ քիւրդ լեռնականները, որոնք դարերով ապաստան գտած ապառաժներու մէջ՝ ինքնագլուխ ապրած են ի վնաս դաշտային խաղաղ ազգաբնակչութեան, հետզհետէ, գլուխնին ծռած իրենց հրացանի կոթին վրայ, կուգան հնազանդութիւն յայտնելու և խաղաղ ապրելու սահմանադրութեան մէջ։ Այդ լուրը, գլխաւորաբար, ուրախառիթ է հայ շրջանակներու մէջ, որովհետև տէրսիմցի լեռնականներուն զոհերն են Խարբերդի, Չմշկածագի, Արաբկիրի, Ակնի և շրջակայ գիւղերու հայերը իրենց ունեցածներովը։ Բայց միթէ բնական հնազանդութիւն մը բաւական պիտի ըլլայ լեռնցի քիւրդը դնել խոնարհութեան լուծի տակ, քանի որ ան զուրկ է աշխատութեան ընդունակութիւններէ, և կամ անոր չեն հայթայթուիր ապրուստի խաղաղ միջոցներ։ Ինչ որ է, առաջին քայլը առնուած է,՝ անտարակոյս կառավարութիւնը պիտի խորհի երկրորդ քայլի վրայ։

Հանրային շինութեանց նոր մինիստր Պետրոս Հալաճեան, յատուկ հրաւէրով, իր պաշտօնատունը հրաւիրեց մայրաքաղաքիս մամուլի բոլոր ներկայացուցիչները և խօսեցաւ անոնց մամուլի աջակցութեան անհրաժեշտութեանն ու իր գործելու եղանակի մասին։ Առաջինի համար ըսաւ. «Մամուլը միջնորդ մըն է պետութեան և ժողովուրդի շահերուն միջև։ Ան կը լուսաւորէ թէ մէկին և թէ միւսին գիտակցութիւնը, կը քաջալերէ, կը զօրացնէ ձեռնարկութեան ոգին։ Մամուլը կարթնցնէ ժողովուրդին գիտակցութիւնը, որպէս զի զգայ իր ունեցած ոյժը, իր աչքին չգործածուիր իրեն դէմ, իր շահերուն դէմ։ Որովհետև բռնակալութիւնը իր մեծագոյն ոյժը կը գտնէ ժողովուրդին անգիտակցութեանը մէջ»։ Գալով իր գործելու մասին՝ կըսէ. «Ես պիտի կռուիմ, իմ բոլոր ոյժովս, այն խոչընդոտներու դէմ, որոնք արգելք կը հանդիսանան մեր անտեսական կեանքին, մեր առևտուրի և վաճառականութեան զարգացման։ Պիտի աշխատիմ, որ ժողովուրդը ճշմարտապէս օգտուի սահմանադրութենէն, որ ուրիշ բան չի նշանակեր, եթէ ոչ ժողովուրդին բարօրութիւնը։ Ես պիտի գրգռեմ ու քաջալերեմ բարուք ձեռներէցութիւնները։ Ես գոհութեամբ պիտի ընդունիմ ամէն արդար քննադատութիւն, որովհետև համոզուած եմ, թէ ան լաւագոյն խթանն է ճշմարտութեան»։

Մեր թերթերը, տակաւին վիրաւոր Նորատունկեանի հեռացումէն, չեն կրնար հաշտուիլ Հալաճեանի մինիստրական պաշտօնին։ «Բիւզանդիոնի» աշխատակիցներէն մին շատ դժգոհ է Հալաճեանի ոչ-պերճախօսութենէն, կը քննադատէ զայն ծանրապէս, իբրև թէ Նորատունկեան պերճախօս եղած ըլլար։ Եւ միթէ մինիստրի մը մեծագոյն յատկութիւնը պէտք է ըլլայ պերճախօսութիւնը. իր երէկուան թիւովը, նոյն թերթը, ինչպէս և ուրիշներ, գրելով թէ հանրային շինութեանց մինիստրը չէր կրցած ճշդապահ ըլլալ իր որոշ ժամադրութեանը, միևնոյն ատեն չուզեց ըսել, թէ նոյն ժամուն հրաւիրուած էր կայսեր ներկայանալու։

Քրիստոնեաներու զինուորագրութիւնը սկսած է։ Պոլսի մէջ 60% դրամական փոխարինութիւն, Արևելեան Րումէլիի մէջ նոյնպէս թուլութիւն, իսկ Անատոլուի նահանգներու մէջ 100% ուրախութեամբ կը դիմեն արձանագրուելու։ Հաշիւ եղած է, թէ 2 միլիոն զինուորական տուրքը, որ կը գանձուէր ասկէ առաջ, իբրև գլխահարկ, քրիստոնեաներէ, պիտի հայթայթուի անոնցմէ, որոնք նախապատիւ կը համարին, վճարումի մը փոխարէն, ազատ մնալ զինուորութենէ։

Միացեալ Ընկերութիւնը այս տարի պիտի բանայ գաւառներու մէջ 30 վարժարաններ։ Հայուհեաց Ընկերութիւնը նոյնպէս պիտի բանայ աղջիկներու վարժարաններ։ Իսկ Դպրոցասէր Տիկիններու Ընկերութիւնը պիտի բանայ Պոլսի մէջ իր դպրոցը, որ, տղեկներու փափագի համաձայն, պիտի պատրաստէ վարժուհիներ գաւառներու համար։ Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Կարս, 10 սեպտեմբերի

Ամսիս 8-ին հայոց դպրոցի դահլիճում մի ժամվայ ընթացքում երեք ժողով իրար հետևից կայացաւ և երեք հարց վճռվեց։ Առաջին ժողովում, նախագահութեամբ Եր. Լալայեանի, Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան Կարսի ճիւղի վարչութեան անդամների և փոխ-անդամների ընտրութիւնը եղաւ։ Երկրորդ ժողովում, նախագահութեամբ Բոյաճեանցի, պատգամաւոր ընտրվեց Կարսի հասարակութեան կողմից Ա. Ալէքսանդրեանցը ներկայ լինելու Վեհափառի օծմանը։ Երրորդ ժողովում Եր. Լալայեանցի նախագահութեամբ վերանորոգվեց Ազգագրական Ընկերութեան Կարսի ճիւղի անդամների ընտրութիւնը։

Ժողովին ներկայ էին երկու բժիշկ, երկու քահանայ, մի օրիորդ, չորս ուսուցիչ և հասարակութիւնից մօտաւորապէս 15 հոգի։ Համեստ ժողովներ էին և հարցերը արագ էին վճռվում։ Բայց մի նկատողութիւն հարկաւոր է անել։ Այսուհետև հրաւիրաթերթ գրելիս պէտք է աւելացնել. «Հարբած մարդկանց արգելվում է ժողովներին ներկայ լինել»։ Եթէ այս նախազգուշացուցիչ նախադասութիւնը մոռացված կը լինի, թող ինքը հարբածը այդ օրը տանը քնի և չը գայ ժողովը խանգարելու իր անհամ ու անտեղի կրկնութիւններով։

Մի ժողովական

—

Ն.-Ագուլիս, 7 սեպտեմբերի

Ամսիս 1-ին տեղս մէկ տխուր դէպք պատահեց. մի քանի րուբլու հաշւի համար Առաքել Մ. Սողոմոնեանցը «մաուզէրով» վիրաւորել է Ենօք Գրիգորեանցի տղ. վէրքը անբուժելի է. խեղճի երեխայքը և կինը մնալու են շատ չքաւորութեան մէջ. միևնոյն ժամանակ՝ տեղս մանր գողութիւններ էլ շատ մօդա են. օրինակ՝ եթէ աչքով էլ որ տեսնում ես բաղի գողութիւն է արած, էլի ստիպված ես լռութեան տալ. եթէ մեղաւորին խօսք ասես, անմիջապէս կամ բաղիդ ծառերն են կտրատվելու և կամ տանդ. թէ էծեր ունես և թէ հաւեր, այն էլ գողանալու. մարդ ստիպված է լռել։ Եւ այդպիսով օրէ-օր գիւղը քանդվում է. և այդ է պատճառը, որ գիւղի հարուստներն էլ դուրս են գալիս, մնացել է հասարակ դասակարգը։

Տեղացի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Մեռելոցի պատճառով «Մշակի» հետևեալ համարը լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի օրը, սեպտ. 16-ին։

◆ Սեպտեմբերի 15-ին Գանձակի նահանգական դատարանում նշանակված է «Մշակի» խմբագիր Ալ. Քալանթարի գործը, որին ներկայացված է մեղադրանք հայ-թուրքական կռիւների առիթով մի յօդուած տպելու համար։

◆ Կովկասի Փոխարքայից բարձր կառավարական հաստատութիւններին զեկուցում է ներկայացված այն մասին, որ Կովկասում սկսում է հանգստութիւն տիրել։ («Кс.»)

◆ Սեպտեմբերի 11-ի առաւօտեան խուզարկութիւն կատարվեց բանտարկված Ալ. Մելիք-Ազարեանի բնակարանում։ Խուզարկութիւն կատարվեց նաև «Նախշիրա» ընկերութեան գրասենեակում, որ առևտրական գործերով առնչութիւն ունի Մելիք-Ազարեանի հետ։ Երկու տեղերումն էլ խուզարկութիւնները ոչ մի դրական հետևանք չունեցան։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային ձայնաւոր Զաքարին առաջարկել է քաղաքային վարչութեանը՝ ձեռք բերել դպրոցների համար իր 2 տները ձեռնտու պայմաններով։ Յիշեալ տներից մինը գտնվում է Բէլինսկի փողոցում և գրաւ է դրված վրաց ազնուականութեան բանկում 35,000 րուբլով, միւսը՝ Պանասեվիչա փողոցում, ուր գտնվում է 8-րդ ուսումնարանը, 36,000 րուբլով։ Այս յայտարարութիւնը յանձնված է դումայական դպրոցական մասնաժողովին։

◆ Արամեան հիւանդանոցում որոշված է հաստատել բակտերիօլօգիական կաբինէտ։

◆ Այսօր, սեպտեմբերի 13-ին, սկսվում են «Էսպերանտօ» միջազգային լեզուի կուրսերը Թիֆլիսում. իւրաքանչիւր կուրսը տեւում է մօտ 4 ամիս և վճարն է ընդամէնը 1 րուբլի. դասախօսութիւնները և դասերը տեղի են ունենում կիրակի օրերը, առաւօտեան ժամը 11—12-ը. ռուսերէն չիմացող հայերի համար բացվելու է նաև հայկական բաժին։

◆ Զուբալովեան ժողովրդական տանը, երեքշաբթի օրը, սեպտ. 15-ին, հայ թատերասիրաց խումբը կը խաղայ Շիլլէրի «Աւազակները»։

◆ Վաղը կը շարունակվի քաղաքային 1910 թ. ելևմտի նախահաշւի քննութիւնը։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը, քննելով բժիշկ Խարազեանի զեկուցումը սուր վարակիչ հիւանդներին աւտոմօբիլներով տեղափոխելու մասին, որով քաղաքը շահ կունենայ ծախքերից մօտ 600 րուբլի տարեկան, որոշեց քաղաքի նախահաշւում մտցնել աւտոմօբիլներ ձեռք բերելու համար 10,000 րուբլի 3 տարի շարունակ։

◆ Թիֆլիսում սուր-վարակիչ հիւանդութիւնները համարեա բոլորովին վերջացել են։

◆ Սեպտ. 10-ին 6-րդ քաղաքամասի ոստիկանութիւնը զինուոր-պահակների հետ միասին շուրջկալ կատարեց և 16 անծանօթ մարդու ձերբակալեց։

◆ Ֆունիկուլեօրի վերատեսչի պաշտօնում հրաւիրված է Ստ. Զրէյլեվը։

◆ Այսօր, առաւօտեան ժամը 11-ին, Զուբալովեան ժողովրդական տանը, ուսանող Պետրոսեանը հասարակութեան խնդրանօք կը կարդայ դասախօսութիւն երկրորդ անգամ հիպնոտիզմի մասին։ Ցոյց կը տրվեն հիպնոսական հետաքրքրական փորձեր։

◆ Թիֆլիսում թատրոնական սէզօնը սկսվելու հետ համարեա միաժամանակ լոյս է տեսնելու թատրոնական օրաթերթ ռուսերէն «Зритель» անունով։ Խմբագիր հրաւիրված է Անտոն Էյնիխէնվալդը։

◆ Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ հայ թատերասիրաց խումբը բնակարան է վարձել ս. Նշան եկեղեցու բակում փորձերի համար։

◆ Թիֆլիսի հրդեհաշէջների բրանդմէյստէրը քաղաքային վարչութեանը տեղեկացրել է, որ աւելի նպատակայարմար է ունենալ աւտոմօբիլներ։ Նրա հաշւով այդ ճանապարհով քաղաքը կը տնտեսէ 1600 ր.

[illegible]

✦ Սեպտ. 10-ին 5-րդ քաղաքամասում [illegible] 25 [illegible]

✦ [illegible] Զաքարեան: Նոր աշակերտներ այս տարի ընդունուել են 70: Տեղ չը լինելու համար մերժված են 100 աշակերտ: Այս տարի բաց կը լինեն 3 հանրակրթական բաժանմունքներ և երկրորդ մասնագիտական դասարան: Միւս տարուանից Աւետարանական դպրոցը կունենայ իր սեփական բնակարանը, որ կառուցվելու է Բէհբութեան փողոցի վրա: Դպրոցի հոգաբարձութիւնն արդէն գնել է հարկաւոր գետին 600 ք. սաժէնից աւելի, և մօտիկ ապագայում նրա կառուցման ձեռնամուխ կը լինեն: Հոգաբարձութիւնը մշակել է նոյնպէս օրիորդական աւետարանական դպրոցի համար կանոնադրութիւն, որ կը ներկայացվի բարձր իշխանութեան ի հաստատութիւն: Օրիորդական աւետարանական դպրոցը կը տեղաւորվի միևնոյն շէնքում մէջ, միայն առանձնացած արականից:

✦ Մետեխի բանտում, «Т. Л.»-ի ասելով, սեպտ. 10-ին, երեկ. ժամը 8½-ին, բանտարկեալների մէջ տեղի է ունեցել կռիւ, որ փոխվել է ծեծի, որի ժամանակ վեց բանտարկեալներ ստացան ջարդուածքներ և ուղարկվեցին բանտային հիւանդանոցը: Կարգը վերականգնել է բանտի իշխանութիւնը:

✦ Այսօր երեկոյեան պօստային գնացքով դէպի Բագու կը մեկնէ այնտեղից Մոսկվա գնալու համար գիւղատնտեսական ճեմարանի ուսանողների էկսկուրսիան Մ. Սողոմոնեանի առաջնորդութեամբ:

✦ Կիրպիչնի փողոցում ապրող պարականապատ Մելիքսէդ Առաքելեանը յայտնել է ոստիկանութեան, որ նրա եղբայր Յարութիւնը նրա բացակայութեան ժամանակ յափշտակել է 3000 րուբլի և յայտնի չէ ուր է կորել: Ոստիկանութեան ձեռք առած միջոցների շնորհիւ Յարութիւն Առաքելեանը ձերբակալված է Վորոնցովի արձանի մօտերը Պեսկովսկայա փողոցում, № 3 տանը. ձերբակալված է նաև նրա կին Սաթենիկը: Գործը յանձնված է դատարանին:

✦ «Каспій»-ն լսել է, որ Բագուի քաղաքագլուխ Մարտինովը առաջարկել է խուզարկու ոստիկանութեան արձակված պետ Դուբինինին և մի քանի գործակալների 3 օրվայ ընթացքում հեռանալ Բագուի քաղաքապետութեան սահմաններից:

✦ «Каспій»-ն հաղորդում է, որ «Закавказье»-ի խմբագիր հրատարակիչ իշխ. Գ. Ամիրաջիբին դիմել Թիֆլիսի գեն.-նահանգապետին խնդրելով կրճատել իրան աքսորված բանտարկութեան ժամանակը, բայց զինուորական նահանգապետը մերժել է Ամիրաջիբու խնդիրը:

✦ Քութայիսում լոյս է տեսնելու վրացերէն «Վարսկլավի» անունով օրաթերթը շաբաթական 2 անգամ:

✦ Վերջին անգամները Ռուսաստանի հիւսիսային աքսորավայրերից մեծ քանակութեամբ Աստրախան են ժամանում հայ և վրացի աքսորականներ, որոնք թէև ազատված են աքսորից, սակայն նրանց արգելվում է Կովկաս մուտք գործել, այնտեղ դեռ ևս պատերազմական դրութիւնը վերացված չը լինելու պատճառով: Աստրախանում աքսորականների դրութիւնը անտանելի է: («Լր.»)

✦ Օգոստոսի 31-ին կախվեց Աղաբաբեան դպրոցի երկրորդ դասարանի աշակերտ Գայուսս Պապովեանը, 17 տարեկան հասակում: Անձնասպանը իրանից յետոյ ոչ մի նամակ չէ թողել: Պատճառը համարվում է անաջող վերաքննութիւնները: Մանրամասնքից յետոյ երբ նա վերջնականապէս անյաջողում է, որ թողնված է դասարանում, գնում է տուն, առնում է հետը չուան և օղակ, մտնում է բակում գտնվող բաղնիքը, ամրացնում է օղակը առաստաղին և կախվում է: Գ. Պ.-նը Աստրախանի հասարակութեանը լաւ յայտնի տիրացու Յովհաննէսի որդին է, որից յետոյ նրա ընտանիքը խիստ չքաւոր դրութեան մէջ էր, որովհետև ծանր դրութիւնը անձնասպանի այդ վճռական քայլն անելու պատճառներից մէկն է համարվում: («Լրաբեր»)

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

✦ Վարագի 50-ամեայ յօբելեանական կեանք. յանձնախմբի՝ սեպտ. 1-ից մեզ գրած նամակից երեւում է, որ այդ կրթական հաստատութեան 50-ամեակի տօնակատարութիւնը, որ որոշված էր կատարել սեպտեմբ. 13-ին, յետաձգվել է մինչև առաջիկայ 1910 թ.-ի գարունը, ըստ ցանկութեան Վեհ. Հայրապետի. որ ցանկացել է այդ յօբելեանական տօնին իր հովանաւորութեան ներքոյ առնել: Տօնակատարութեան վերջնական օրվայ մասին առանձին կը յայտարարվի:

✦ «Echo de Paris» թերթը յայտնում է, որ Ա. Ունձեանը, ֆրանսերէն լեզուն տարածելու համար իր գործ դրած ջանքերին ի վարձատրութիւն, ֆրանսիական կառավարութիւնից անուանվել է Officier de l'Instruction publique.

✦ Անցեալները հաղորդել էինք, որ Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան անդամներից մին՝ հ. Ս. Եփրիկեան վանքապատկան գումարներից 300,000 ֆր. իւրացնելով փախել է մի ֆրանսուհու հետ: Այդ առիթով Ադրիանուպոլսից Կ. Պոլսի «Ժամանակ» թերթին գրված մի թղթակցութիւնից երեւում է, որ հ. Եփրիկեան, վանքի տպարանապետը, ս. Ղազարում գտնված իր վերջին շրջանում սիրային յարաբերութիւններ է հաստատել վանքն այցելող այդ գեղուհի ֆրանսուհու հետ և, որանից վեց ամիս առաջ, յիշեալ գումարը գրպանելով անցել է Պարիզ՝ իր հոմանուհու հետ, ուր մի որոշ ժամանակ ապրելուց յետոյ երբ տեսել է, թէ յափշտակած գումարն սկսում է հալվել, ֆրանսուհուց գաղտնի թողել է Պարիզն ու փախել Տրապիզոն: Ֆրանսուհին, սակայն, տեղեկութիւններ հաւաքելով, իսկոյն հեռագրել է Տրապիզոնի ֆրանսիական հիւպատոսարան և խստօրէն բողոքել այն բանի դէմ, որ յիշեալ վարդապետը լքել է իրան. Ֆրանսուհին, նոյն հիւպատոսարանի միջոցով, դիմել է Տրապիզոնի տեղական կառավարութեանը, բայց վարդապետը, այդ խմանալով, փախուստ է տուել և Տրապիզոնից ու ապաստանել է յայտնի չէ ուր:

ՖԵԼԻԵՏՕՆ

ԿՕՆՍԻԼԻՈՒՄ

Տանը, մահամերձ հիւանդ էր Թիֆլիսի Հայոց Դրամատիկական Ընկերութիւնը: Հիւանդ էր նաև յիսունամեկամեայ նրա պէնսիօնէրը՝ Թիֆլիսի Հայ Թատրոնը:

Երկուսն էլ անտուն, այնտեղ, փողոց շպրտված:

Երկուսն էլ աղքատ, պարտքերի մէջ խրված ու արհամարհված:

Եւ այդ վիճակում երկուսն էլ վճռեցին մեռնել, մեռնել ամենասովորական մահով, ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս մեռնում է հայ գրողը, հայ դերասանը, հայ ուսուցիչը:

Մեռնել՝ առանց մտածելու, որ իրանց գերեզմանների վրա դամբանական կը խօսի՝ մի հայ քահանայ, մի ուսուցիչ, մի աշակերտ և... Լևոն Բաբայեանը կամ Յովակիմ Սօլօվեանը...

—

Եւ այն ինչ երկուսն էլ վճռել էին մեռնել՝ առանց որևէ մէկից թոյլտուութիւն խնդրելու, եկան դրանց խնամակալները — վարչութիւնը — և ասացին.

— Սպասեցէք, պարոններ, մեռնելը մեռէք, բայց նախքան այդ քայլն անելը թոյլ տուէք մեզ մի կօնսիլիում անել: Գիտենք, դրանով մենք ձեր կեանքը չենք փրկի, բայց ընդհանրապէս ընդունված է մահամերձ հիւանդի անկողնու շուրջ հմուտ բժիշկներ հրաւիրել, արձանագրութիւն կազմել և ապա թէ որոշել մեռնել նրան պատճառապէս:

Թատրոնն ու Ընկերութիւնը ոչինչ չասացին, և վարչութիւնը այդ լռութիւնը համաձայնութեան նշան ընդունելով՝ խորհուրդ կազմեց և հրաւիրեց՝

Արիստաֆոր Խաչատուրովին («Тифлисскій Листокъ»-ի հրատարակչին) և Գաբրիէլ Խաժակին, Յովակիմ Սօլօվեանին և Գաբրիէլ Կաֆեանցին, Յովհաննէս Աբէլեանին, ու Վրթանէս Փափազեանին, Գարեգին Երիցեանին և գարձեալ Գարեգին... Լևոնեանին Տիգրան Յովհաննիսեանին, տիկ. Ճաֆթառեանին և տիկ. Մուրինեանին:

Հրաւիրեցին ու սկսեցին խորհրդակցել՝ ինչ կասեն այդ պարոններն ու տիկինները՝ մեռնի՞ արդեօք Հայ Թատրոնը Թիֆլիսի Հայոց Դրամատիքական Ընկերութեան հետ միասին թէ՞ ապրի:

Եւ խորհուրդը որոշեց՝ լսել ներկայ եղող հեռտորների կարծիքները: Ու լսեց: Իսկ ես, որ ինքնակոչ քարտուղարի պաշտօն էի կատարում, կազմեցի այդ խորհրդակցութեան արձանագրութիւնը, որ և բերում եմ մօտաւոր ճշտութեամբ:

Խաչատուրով Ար. (խօսում է ռուսերէն և հատ-հատ, պահպանելով իր արժանապատուութիւնը).— Ես ի հարկէ ոչինչ չունեմ այն բանի դէմ, որ Հայ Թատրոնը մեռնի. և իսկապէս մի մարդ որ մինչև 50 տարին չը կարողացաւ իր համար մի հասարակ տուն անգամ շինել, ինչ բանի է նա պէտք. ոչինչ. և դա այդպէս էլ պէտք է լինէր. Հայ Թատրոնը փոխանակ սօլօլակցիների հետ բարեկամութիւն անելու՝ հաւլաբարցի կոնների հետ էր «չաշկա-լոշկա» անում, Շիրինեան-Բաբայեանների հետ էր ընկերացել. այդպիսի թատրոնին մեռնելն իսկ քիչ է:

Խաժակ.— Ես բողոքում եմ Խաչատուրովի ասածների դէմ. մենք չենք յարգել սօլօլակցիներին. դա զրպարտութիւն է. նրանք՝ այդ սօլօլակցիներն են որ փախչում են մեզնից. և եթէ իմանանք, որ նրանք մեզ փող կը տան, կերթանք, կաղաչենք, կը պաղատենք, ոտքները կը համբուրենք նրանց. էլ ինչու՞ հեռու գնանք. վերկացէք, Խ. Խաչատուրով, ընկէք առաջ, գնանք այդ սօլօլակցիների մօտ. ես ինքս առաջինը կը լինեմ ձեզ հետ գնացողը: (Խաչատուրովը ոտից գլուխ չափում է հռետորին և... գլուխը շարժում...):

Շիրինեան Կարապետ (խօսում է, կարծես, կարկուտ է գալիս).— Ես, պարոններ, միշտ էլ ասել եմ ընդհանուր ժողովներում և այժմ էլ կրկնում եմ, որ եթէ հայ ժողովուրդը փող տար, եթէ նա թատրոն յաճախէր, եթէ թատրոնին բաժանորդ գրվէր, ինչպէս գրվում է «Մշակին», «Հորիզոնին», «Հովիւին» և մանաւանդ «Գեղարուեստին», եթէ հետաքրքրվէր հայ բեմով, եթէ հաւատ ընծայէր մեզ, եթէ նա ժլատ չը լինէր և մանաւորապէս եթէ ինձ լսէր, այսօր, պարոններ, Հայ Թատրոնն այս հալին չէր ընկնի:

Զաքար. — Ոչ ոք ձեզնից, պարոններ, այնքան չէ սիրել Հայ Թատրոնը, ինչքան ես. քանի-քանի անգամ ես յօբելեաններ սարքեցի նրա համար, քանի անգամ նկարվեցի նրա հետ, այս փողոցից միւս փողոցը տարայ. սեղան, աթոռ, կուշեակա շինեցի, ալբոմներ կազմեցի, Լ. Բաբայեանին չորս-հինգ ճառ ասել տուի. բայց դրանցից բան դուրս չեկաւ, և ես էլ, յուսահատված, գնացի ու դումայում պաշտօն գտայ: Հայ Թատրոնը, պարոններ, մի թարս դամար ունի, որը դուք չը գիտէք. այժմ անցածն անցել է. դուք այն ասէք՝ ինչպէս թաղենք նրան. չուքո՞վ թէ՞ անշուք, արհամարհական ժպիտն երեսին թէ՞ բարկացած ու խռոված. ինչ պօզա տանք նրան, որ համապատասխանի իր դիրքին, անուանը, հռչակին և միաժամանակ հասարակական բողոքի նման լինի:

Սիրցեան Գար. (խօսում է արագ-արագ, կարծես, նկարչական պատուէրներ լինի ընդունում).— Պարոններ, ես դեռ երեք տարի առաջ ասում էի, որ Հայ Թատրոնը և նրա հետ նաև Դրամատիկական Ընկերութիւնը կը մեռնեն, և այժմ ուրախ եմ, որ իմ խօսքս արդարացաւ. եթէ ուզում էք՝ նոյնիսկ պատրաստ եմ ձեզ հետ միասին արտասվել. դա դժուար չէ ոչ ինձ և ոչ էլ ձեզ. բայց հարցը դրանում չէ, այլ նրանում՝ որ չը մեռցնենք ժողովրդական տան հայկական ներկայացումները. դրա համար ես մի հատիկ միջոց գիտեմ. տարիներ շարունակ փորձած լինելով վարչութեանց բաւս тор, խնդրում եմ յանուն Հայ Թատրոնի՝ ոտքները դնէք ժողովրդական տան ներկայացումներից ներս. ուրիշների փոխեմ որ՝ հէնց որ գործի մէջ մտայ, նա էլ կը մեռնի:

Խաթիսեան Ալ.— Ես, որպէս Հայ Թատրոնի և Դրամատիկական Ընկերութեան անձնական և բազմամեայ բժիշկ, յայտնում եմ, որ երկուսն էլ պէտք է մեռնէին. բայց կարող ենք այդ մահը այնպէս անել, որ ոչ ոք չիմանայ. այն է՝ մի օր տանն-տանու, առանց փուռ տանենք ու թաղենք դրանց. բայց որպէսզի այդ բանը հասարակութեան վրա վատ չազդի, գնանք ժողովրդական տուն, տանք Սևումեանին մի քանի հարիւր րուբլի, որ մեզ այնտեղից դուրս չանի, և յայտարարենք, որ Հայոց Դրամատիկական Ընկերութիւնը այժմ կազմակերպում է ժողովրդական ներկայացումներ. դրանով համ Հայ Թատրոնը ապրած կը լինի, համ Ընկերութիւնը, համ էլ ժողովուրդը շահված:

Աբէլեան Յովհաննէս.— Պարոններ, փառք Աստուծոյ, որ Հայ Թատրոնը մեռնում է. և ինչպէս չը մեռնի խեղճը, երբ գլուխ դնելու տեղ չունէր, մի անկիւն չունէր (լաց է լինում):

Յովհաննիսեան Տիգրան.— Ես երբեք թոյլ չեմ տայ, որ Հայ Թատրոնը մեռնի. դա ինչ բան է. ասում էք, թէ նա աղքատ է, փող չունի. բայց մի մոռանաք, պարոններ, որ աղքատութիւնն ինքը թատրոնի անբաժան ընկերն է. իսկ ինչ է անում աղքատը. միթէ նա վերցնում և մեռնում է. երբեք. այդպէս կարող են մեռնել միմիայն հարուստները, իսկ աղքատը մուրում է. մուրում՝ դռնէ դուռն ընկած, և դա տալիս է նրան մի տեսակ վեհութիւն. ծանօթացէք, պարոններ, թատրոնների պատմութեան հետ և դուք կը համոզվէք սորանում մէջ. ամփոփելով խօսքս, ես պնդում եմ, որ բոլորովին համաձայն չեմ, որ Հայ Թատրոնը և նրա խնամակալ Ընկերութիւնը մեռնեն. պէտք է արգելել դրանց երկուսին ի կատար ածել իրանց ցանկութիւնը: Dixi

Թաքուշեան Լեւոն (խօսում է վանկ-վանկ, հնչական սրտեռով և ցոյց հանում իր երկար ձեռքերն ու համապատասխան մատները).— Ես այս տարի եղայ Բեռլինում, յաճախակես ուսումնասիրեցի Բեռլինի թատրոնները. տեսնվեցի բոլոր կապելլմեյստերների հետ, ինտերվիւ արեցի նրանց և իմացայ, որ այնտեղ բոլոր թատրոնները, բացի մի երկուսից, ժուլիկութեամբ են իրանց գլուխները պահում. միթէ, պարոններ, մենք չենք կարող թատրոնի վեհ գաղափարի համար դիմել նոյն բեռլինեան միջոցին, մանաւանդ որ եթէ Հայ Դրամատիկական Ընկերութիւնը մեռնի, ես, որպէս վարչութեան անդամ, այլ ևս օթեւակում նստելու հնարաւորութիւնից կը զրկվեմ:

Թէ ինչ խօսեցին այնուհետև այնտեղ ուրիշները, չը լսեցի, ինչ վճռեցին՝ նոյնպէս:

Երեւ, ընթերցող, այդ բոլորի հետ կը ծանօթանանք մեր հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան [illegible] մի տուն «[illegible] ոքի չը մեռցնել. ձայն, դամբանական չը խօսել. ես մնամ որպէս զուտ հայկական հասարակութիւն»...

Յարգենք հանգուցեալի կամքը:

Սալ-Ման

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

11 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Զինուորական գլխաւոր դատարանը Բագուի զինուորա-նահանգական դատարանի դատավճռի բողոքագրի համաձայն Բագուի բնակիչ Ղազարեանին, որ ուզում էր նետել իր ծանօթի տան վրա վրիժառութիւնից, 10 տարվայ փոխարէն նշանակեց 12 տարի տաժանակիր աշխատանք:

Պետական բանկը վաճառում է.

Լոնդոնի	վրա՝	93,95
Բեռլինի	»	45,91
Պարիզի	»	37,45
Ամստերդամի	»	77,65
Չեկեր՝ Լոնդոնի	վրա՝	94,47
» Պարիզի	»	37,59
» Ամստերդամի	»	78,07
» Վիէննայի	»	39,37

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը առաջարկեց նահանգապետներին և քաղաքապետներին ուժեղացնել հսկողութիւնը խաչերի, սրբապատկերների և եկեղեցական անօթների վաճառման վրա, որոնցով վաճառքը, հակառակ օրէնքի, յաճախ տեղի է ունենում հրէաների ձեռքով:

Դատաստանական պալատը «Сознательная Россія» բրօշիւրի հրատարակիչ Օպէլիովիչին դատապարտեց 2½ տարով բանտարկութեան: Բրօշիւրի մէջ բերված են յանդուգն դարձուածքներ գերագոյն իշխանութեան դէմ:

Օրվայ ընթացքում խօլերայով հիւանդացան 49, մեռան 13 հոգի:

Վլադիվօստոկում մի օրում մեռել են 11 հոգի, իսկ հիւանդացել են 20 հոգի:

ՆՈՎՕՉԵՐԿԱՍԿ: Անձրևի քանակութեամբ ցորեն կայ վաճառվելու: Ցորենով լի 2800 վագոններ սպասում են իրանց հերթին:

ՊԵՐՄ: Ձիւն եկաւ:

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ: Զինուորական պատերազմ թողեցին «Կամբալ» նաւի խեղդված 12 նաւաստիներին:

ՇՏԷՏՏԻՆ: Ագէնում խօլերայով հիւանդացաւ և մեռաւ մի բանւոր:

ԼՕՆԴՕՆ: Ստատս-սեկրետար Գլադստօնը Սինդերֆորդում ճառ արտասանեց, որով ի միջի այլոց ասաց հետեւեալը. «Եթէ լորդերի պալատը կը մերժէ բիւջէտը, այն դէպքում անմիջապէս այդ հարցը պէտք է լուծել: Եթէ հարկ լինի դիմումն անել երկրին, մենք անպատճառ կանենք»:

Հէմարինկօրտում ի պատիւ 500 արտասահմանեան ժուռնալիստների տեղի ունեցաւ նախաճաշ: Նախագահող Հարկօրտը բաժակ առաջարկեց թագաւորի առողջութեան համար և մատնանշեց, որ յաճախ միապետները աւելի լաւ են պահում խաղաղութիւնը, քան կառավարութիւնները: Այդ տեսակէտից,—շարունակեց Հարկօրտը,—մեր թագաւորը «Primus intere pares-se»-է:

Լորդ Բուլվերգհէմպտօնը բաժակ առաջարկեց ամբողջ աշխարհի մամուլի պատւին: Յետոյ պատասխանեցին շատ պետութիւնների մամուլի ներկայացուցիչները:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

Բագու, Խաչ. Յովհաննիսեանին.— Ձեր ցանկութեան համաձայն, ձեզ ուղարկվող «Մշակի» համարները կարգադրեցինք ձեր տուած վերջին հասցէով ուղարկել: Բայց դուք ինչպէս անցեալ, նոյնպէս և այս անգամ հասցէն փոխելու համար ընդունված 40 կօպէկ չէք ուղարկել մեզ: Այնպէս որ հաճեցէք 80 կօպէկ կամ նամականիշով և կամ փող ուղարկել խմբագրութեանս:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԹԻՖԼԻՍԻ ՃԻՒՂԸ

Արժէթղթերի կուրսերը

12 սեպտեմբերի

I կ. Ներք. փոխ. խ. տոմս.	447 ր.	— կ.
II » » »	334 ր.	50 կ.
III Ազնուակ. բանկ. »	302 ր.	— կ.
4% Պետական ռենտա	87 ր.	50 կ.
5% Պետ. Ազնւ. բանկ գր. թ.	95 ր.	50 կ.
4½% » » »	88 ր.	25 կ.
4% » » »	83 ր.	12½
3½% » » »	79 ր.	— կ.
[illegible]	[illegible]	[illegible]
5% Ներքին փոխառ. 1905 թ.		
[illegible]	[illegible]	[illegible]

Օտարերկրեայ դրամների կուրսը

Լոնդոն 10 ֆ. ստեր.	94 ր.	25 կ.
Բեռլին 100 մարկ	46 ր.	25 կ.
Պարիզ 100 ֆրանկ	37 ր.	85 կ.
Թաւրիզ 100 ղրան	18 ր.	— կ.
Կ. Պոլիս 1 լիրա	8 ր.	68 կ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—11 ժ. աչքի, ներքին և ներվային:
Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
Ն. Տ. ՄՈՒԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:
Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.
Ա. Մ. ՓՈՒԴԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
Ն. Վ. ԱԼԲՐԵԽՏ—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.:
Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:
Յ. Մ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ—ատամնաբոյժ—8½—11½ ժ., պլոմբներ և արհեստական ատամներ:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՆԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Ա. ՑԷՑՏԼԻՆ
Ատամների և բերանի խոռոչի հիւանդութիւններ: Արհեստական ատամներ:
Ընդունել. առաւ. ժ. 9-ից—երեկ. ժ. 7-ը: Միքայէլեան պր. տ. № 22. (Անկիւն Սեմեօնովսկայա փ. № 3), մուտքը Սեմեօնովսկայա փողոցից:
(օ. մ.) 810. 100—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԻԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինօվսկայա փող № 8
(օ. մ.) 783. 100—14

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ:
Ընդունելութիւն ամեն օր { 12—1 ժ. առաւ. / 5—6 ժ. երեկ.
Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ծաւճանիձէի:
(օ. մ.) 100—13

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գիւղաշէնի (Գանձակի գաւառ) ծխ. դպր. համար հարկաւոր է
ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
կրօնի, երգեցողութեան, գծագրութեան և թւաբանութեան մօտ 20 դասի համար. ռոճիկ 400 ր. և բնակարան վառելիքով: Դիմել՝ Чайкентъ (Елисавет. губ.) Попечительству арм. цер. училища.
(կ. ե.) 942. 2—1

Սեպտեմբերի 14-ին, ցերեկ. ժամը 12-ին տեղի կունենայ ՈՒԽՏՆԱՐԱՆԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ԵՒ ՃԱՇԱՐԱՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ հանդէսը: 15-ին սեպտ. ցերեկ. ժամը 3-ից կը սկսվեն պարապմունքները: Աշակերտուհի գրվածները հրաւիրվում են դասընթացքները լսելու: 946. 1—1

Լոյս տեսաւ
ՀԱՅԿ ՏԷՐ-ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՐԵԱՆԻ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
Երրորդ տպագրութիւն. պատմիչը Գ., Դ. և Ե. տարիների նախապատրաստական մարդուց մինչև մեր օրերը:
Գինն է 50 կ.
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրախանութին:
826. (օ. մ.) 10—10

Ռ. ԽԱՆ-ԱԶԱՏԻ և Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

Նախապատմական մարդը և Հայկական առասպելներ

Գինն է 50 կ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Գինն է 75 կ.

Պատկերազարդ դասագրքերը 3-րդ և 4-րդ բաժանմունքների, ինչպէս նաև ժողովրդական ընթերցանութեան համար, վաճառվում են «Գուտտենբերգ», «Կենտրոնական» և «Փարոս» գրավաճառանոցներում։

805. (օ. մ.) 10—10

„Իրազննական դասեր“

Գինն է 1 ռուբ.

Ցանկացողը պատուէր կարող է ուղարկել ինձ պօստի բացիկով (Почтамтъ, К. Ягубянцу—հասցնել Ս. Մանդինեանին)։

Քաղաքումս գումարով առնողը ստանում է 10 % զեղչ։

Դրսի համար պայմանները մնում են նոյն, ինչ որ առաջ յայտարարել էի (20, 25 և 30%)։ Միայն հատով պատուիրողը ճանապարհածախս չէ վճարում։

Սեդրաք Մանդինեան

(օ. մ.) 866. 10—7

●ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ „ԿԱՎԿԱԶ“ ՀԻՒՐԱՆՈՑ●

Երևանեան հրապարակ, տ. Միրզօյեանի, տելեֆօն 358.

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Ընդարձակ մաքրութիւն, անդորրութիւն և հանգստութիւն, էլեկտրական լուսաւորութիւն, տէլէֆօն և վաննաներ։ 50 համարներ՝ 1 ռուբ. սկսած։ Քաղաքավարի և շուտափոյթ աչխատող ծառայողներ։

Գ. պ. փոյաժօրներին մեծ ԶԵՂՋ

ՄԵՆԻՒՈՒ

I. ճաշ՝ 2 կեր.՝ 60 կ., 1 բ. օղի և 1 բ. գինի։ II. ճաշ՝ 3 կեր.՝ 75 կ., 1 բ. օղի, 1 բ. գինի, 1 թաս սուրճ։ III. ճաշ՝ 4 կեր. 1 ռ., 1 բ. օղի, կէս շ. գինի և 1 թ. սուրճ։ IV. ճաշ՝ 5 կեր. 1 ռ. 50 կ., 1 բ. օղի, կէս շ. գ. և 1 թ. սուրճ

Յարգանքով՝ Ի. Կօշիլայա և Ն. Սխարուլիձէ

(օ. մ.) 870. 100—7

ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ

Մօսկվայի քաղաքային դպրոցների ուսուցիչների

Փոխադրեց և յարմարեցրեց հայոց դպրոցների ծրագիրներին

ԱՐՇԱԿ ՍՊԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Առաջին տարի		գինն է 12 կ.
Ա. պրակ (I և II տարի միասին) չորրորդ էժանացրած տպագ.		25 կ.
Բ. պրակ (III տարի) երրորդ տպագրութիւն		30 կ.
Գ. պրակ (IV տարի) երկրորդ տպագրութիւն		30 կ.
Դ. պրակ (V տարի)	Ըստ Շապօշնիկօվի և Վալցօվի	40 կ.
Ե. պրակ (VI տարի)		50 կ.
Ձեռնարկ Թուաբանութեան		50 կ.

Սոյն բոլոր ժողովածները ընդունված և գործադրվում են մեր գրեթէ բոլոր միջնակարգ հոգևոր և ծխական դպրոցներում։

Գումարով գնողներին 20% զեղչ։

Պատրաստվում է տպագրութեան համար. «Թուաբանութեան դասաւանդումն Ա. և Բ. տարում—մեթօդական ցուցմունքներ ուսուցիչների համար»։

Դիմել Թիֆլիսի «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրախանութին (Тифлисъ, книж. магазинъ „ГУТТЕНБЕРГЪ“). կամ փոխադրողին՝ Тифлисъ, Абасъ-Абадская площадь.

(կ. չ.ու.) 829. 10—10

Օգտվեցէք դէպքից

ՇԱՏ ՇԱՀԱՒԷՏ ԵՒ ՁԵՌՆՏՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

հետևեալ կալուածները՝ արտասահման տեղափոխվելուս պատճառով

1) Երկ-յարկանի տուն՝ երկ-յարկանի ֆլիգէլներով և նկուղով, 175 սաժ. գետնի վրա, Թիֆլիսի I քաղաքամասում։

2) Երկ-յարկանի տուն՝ երկ-յարկանի ֆլիգէլներով և 5 կրպակով, 120 սաժ. գետնի վրա, VIII քաղաքամասում (Զուղուրէթում)։

3) Մի այգի՝ խաղողի և այլ պտղատու ծառերով, 2000 սաժ. գետնի վրա՝ VI քաղ.։

4) Կարսի նահանգի Ներքին Քեդիկլեր գիւղին կից՝ օրական 500 պուդ մաքուր ալիւր պատրաստող ջրաղաց, որը մօտ է Քուրակ-տուրա երկաթուղու կայարանին «Դելիքդեգրմանի Ջրաղաց» անունով և դրա հետ 8 դեսեատին գետնի վրա գտնվող մրգի և զանազան ծառերով հարուստ այգու 1/4 մասը։

5) Նմանապէս զանազան տնային շարժական հարկաւոր կահ-կարասիք, արծաթեղէն և այլ իրեղէններ։

Յիշեալ կալուածները բերում են տարեկ. 8500 ռ. եկամ. և կարելի է գնել ջոկ-ջոկ։

Պայմանների մասին պէտք է դիմել այս հասցէով՝ Тифлисъ, Ново-Арсенальная ул. № 2, соб. домъ, Ованесу Мурузову.

ՇՏԱՊԵՑԷՔ ՕԳՏՎԵԼ ԱՄԵՆԱԱԶՈՂ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԻՑ

(կ. ե.) 901. 8—2

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ

Առևտրական գիտութիւնների կուրսերում

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ

կարդալ, գրել և խօսել սովորեցնում են 8 ամսում տեսական և գործնական պարապմունքների միջոցով. կազմակերպվում են խմբակներ ըստ լեզ. ուսումնառ վկ. ձեռք բերելու համար։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից ամեն օր 10—12 և 4—7 ժամ.։

Միքայէլեան պրօսպ. № 24|4

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեանց կանդիդատ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

808. (օ. մ.) 20—12

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում։

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձևով հաշւապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկաներ։

Կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվելու են սեպտեմբեր ամսից օտար լեզուներ և սղագրութիւն (стенографія) ըստ ցանկութեան և որոշ վճարով։

Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան։ Պարապմունքները սկսվելու են 1909 թ. սեպտ. 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ։

Դրանից անկախ՝ բացված են քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну. Николаевская ул., № 22, Телефонъ № 744. ամենայն օր։

Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ռ. 50 կոպէկ։

(կ. ե. հ.) 710. 20—20

Ֆրանսիական Շոգենաւային Ընկերութիւն

«ՄԵՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ»—«MESSAGERIES MARITIMES»

22-ին սեպտ. (5-ին հոկտ. ըստ ն. տ.) մեկնելու է Բաթումից առաջնակարգ «Crimée» շոգենաւը հանդիպելով Տրապիզօն, Սամսօն, Կ. Պօլիս, Դարդանէլ, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Մարսէլ, Հավր և Լօնդօն։

Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակները մինչև Պարիզ, Նիւ-Եօրկ և Շանխայ (Չինաստան), Հեռաւոր Արևելք գնացողների համար, կարելի է ստանալ Թիֆլիսում, պակասեցրած գներով։

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, նախկին Արծրունու գալերէյում՝ թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս թիւ 608։ Գրասենեակը բաց է՝ 9—2 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան, ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

945. 1—1

ՑԵՆՋ ՈՒՆԵՑՈՂ

Կամենում է պաշտօն ունենալ ծխ. դպրոցներում։ Ցանկացողները թող յայտնեն իրանց պայմանները՝ Кульпы (Эрив. губ.) Беніамину Теръ-Оганесянцу.

(ու. կ.) 933. 2—2

Նովօրօսսիյսկի ծխական երկսեռ ուսումնարանի համար հարկաւոր է ներսիսեանաւարտ ուսախօս փորձված

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

որ կարողանայ կազմել երգեցիկ խումբ։ Պայմանների մասին դիմել՝ ներկայացնելով պատշաճ վկայականները՝ Новороссійскъ, О. Г. Касабьянцу.

(ա. օ.) 928. 3—3

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.

Главн. складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва

89. 24—16

Լոյս տեսաւ

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՑԵԱՆԻ

„Հայ հերոսներ“

գիրքը, Գ. տպագրութեամբ, հեղինակի ձեռքով բարեփոխված և հարստացված (384 էջ)։

Գինն է 1 րուբլի

Մամուլի տակից դուրս եկաւ նաև նրա «ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ», պատկերազարդ, բարեփոխված, Գ. տպագրութեամբ։

Գինն է 50 կոպէկ

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին և հրատարակչուհուն Хлѣбная пл., д. Согомонова, кв. 4.

(հ. կ.) 734. 15—13

ՀՕՆՕՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԵՄ

ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ—SALO

„ՊԻՉԻԼԻՆ“

Ներգործում է արագ և տրամատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը մետաղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ռ. և 1 ռ. 80 կ.։

Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր եւ թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայաման ընթացքը։

ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.

Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախսը պօստային սակագնով։

Գտնվում է դեղատներում։ Մեծաքանակ վաճառքի համար—դեղավաճառանոցային պահեստներում։

(հ. կ.) (П. 88623) 540. 60—26

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ

ԿԱԼԲԱՍԻ ԽԱՆՈՒԹԸ

ԿՕՐԲՕՋ

Գուչկինսկայա փողոցի վրա, սրանով նախազգուշացնում է յարգելի հասարակութեան, որ իր խանութը քաղաքում բաժանմունք չունի, և այն խանութը, որ բացված է Միխայլօվսկի պր. վրա՝ Մամիկօնօվի տանը, մեր նախկին բանուորի կողմից,—ոչ մի առընչութիւն չունի մեր ֆիրմայի հետ։

940. 1—1

ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ ՊԱՀԵՍՏ

Եղբ. ԵԱՐՂՈՒԼԵԱՆՑՆԵՐԻ

Թիֆլիս, Միջին փողոց, № 65.

Յայտնում ենք ի գիտութիւն յարգելի վաճառականների և հասարակութեան, որ մեր պահեստում ստացված են մեծ քանակութեամբ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ (галоши) և ԿՐՆԿԻ ՌԷՏԻՆՆԵՐ, զանազան տեսակ ՇԷՎՐՕՆԵՐ, ԲՕՔՍԵՐ (խրօմ) ու ամեն տեսակ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ—Ռուսաստանի և արտասահմանի արդիւնաբերութիւն, նոյնպէս և կօշկակարների գործիքներ ու կօշկադեղեր յայտնի ֆիրմաների։ Ինչպէս կրկնակօշիկները, նոյնպէս և բոլոր ապրանքները ծախում ենք—մեծաքանակ (оптомъ) գնողներին գործարանային գներով, իսկ հատավաճառը (розничн. продажа) ամենաձեռնտու գներով։

(կ. հ.) 938 30—1

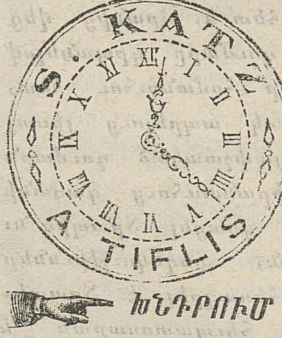

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ, ԱԴԱՄԱՆԴԵԱՅ, ՈՍԿԵԱՅ ԵՒ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ԻՐԵՂԷՆՆԵՐԻ ԽԱՆՈՒԹ

ՍՈԼՈՄՈՆ ԿԱՑԻ

Ֆիրման գոյութիւն ունի 1865 թ.

Թիֆլիս, Դվօրցօվայա փողոց, № 3.

ԽՆԴՐՈՒՄ ԵՄ ՉԸ ՇՓՈԹԵԼ ՀԱՄԱԶԳԱՆՈՒՆ ՖԻՐՄԱՅԻ ՀԵՏ

Խանութում ընդմիշտ գտնվում են մեծ քանակութեամբ զրպանի ամեն տեսակ ժամացոյցներ շվէյցարական ամենալաւ ֆաբրիկաների, այն է՝ «Ն. Մօզէր և Ընկ.», «Բօրէլ և Ռօդի», «Լօնժին», «Օդէմար», «Ժակօ» և այլն։

ԳՆԵՐԸ	Պողպատեայ ժամացոյց տղամարդկանց	համար	3 ռ. 50 կ.	մինչև	25 ռ.—
	» » կանանց	»	6 ռ. —	» մինչև	25 ռ.—
	Արծաթէ » տղամարդկանց	»	10 ռ. —	» մինչև	35 ռ.—
	Ոսկէ » »	»	50 ռ. —	» մինչև	250 ռ.—
	» » կանանց	»	25 ռ. —	» մինչև	150 ռ.—

Պարանոցի ոսկէ շղթաներ՝ մսխալը 4 ռ. 50 կ. մինչև 5ռ. 50 կ.։

Մեծ քանակութեամբ տղամարդեայ իրեր. զեղեցիկ չինուածք։ Ընծայաբերելու համար արծաթէ իրեր՝ փայտեայ շրջանակներում։ Օնդանատան արծաթեղէն.—Դգալներ, պատառաքաղներ և դանակներ։ Ճաշարանների, պաքսիմատի սփռոցներ և այլն։ Վաճառվում են օրվայ արժէքներով։

Օտար քաղաքների պատուէրները կատարվում են շուտափոյթ և օրինաւոր կերպով։ Գրէյս-կուրանտները՝ բաղդատմամբ ուղարկվում են ձրի։ Պատուէրներ խնդրում եմ հասցէագրել՝ СОЛОМОНУ КАЦЪ, Тифлисъ Дворцовая ул., № 3.

(կ. հ.) 935. 10—1

ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ, ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՈՒ Լ. ՇԱՆԹԻ

ԿԱԶՄԱԾ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ

Հայերէնի դասագիրք

Ա. տարի երրորդ տիպ	30 կ.
Բ. տարի, երկրորդ տիպ, բարեփոխ	45 կ.
Գ. տարի, առաջին տիպ	55 կ.
Դ. տարի, առաջին տիպ	65 կ.

Ա. և Բ. տարիներն ընդունված են կովկասեան շրջանի ուսումնարանական հոգաբարձուի կողմից իբրև դասագիրք պետական դպրոցի համար։

Գլխաւոր պահեստներն են հետևեալ գրախանութները Թիֆլիսում՝ «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ», ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ, Բագւում Сотрудникъ, Երևանում Յովհաննիսեանի, Շուշում Բ. Տէր-Սահակեանի։ և Գորիսում՝ «Սասուն»։

ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՆԵՐԻՆ ԶԵՂՋ 20%

(կ. ե.) 21—18

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌԻԳԱՅՈՒՄ

1897 թ. 1888

Անդրկովկասեան ֆաբրիկային պահեստ Թիֆլիսում

ՍՈԼՈԼԱԿԿԱՅԱ ՓՈՂ., № 4

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՀԱՏՈՎ

ԼԻՆՕԼԷՈՒՄ մեծ քանակով, միագոյն և նկարներով.

ԱՍԲԷՍՏԻ ԿԱՐՏՕՆ.

ԱՍԲԷՍՏԻ ԵՒ ՏԱԼԿԻ ՆԱԽՇԵՐ.

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ“ ԼԻՆՕԼԷՈՒՄ միջանցուկ նկարներով, որոնք չեն ձևափոխվում մինչև լինօլէումի վերջնական մաշվելը։

ԼԻՆԿՐՈՒՍՏԱ (յաւիտենական պաստառներ) ռէլիէֆ նկարներով՝ զարմանալի իրանց շքեղութեամբ և մեծ խնայողութեամբ։

ՀԱՏԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ աշխարհի ամենալաւ կրկնակօշիկների ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ

(№ 1) 25—24